

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ LAUTARU ΚΑΙ SEED
κατά της Ελλάδος
(ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 29760 / 15)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

23 Ιουλίου 2020

*Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις
που καθορίζονται στο άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς την μορφή*

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση LAUTARU KAI SEED κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα), συνεδριάζον σε Τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Ksenija Turkovic *Πρόεδρο,*

Λίνο – Αλέξανδρο Σισιλιάνο

Ales Pejchal

Armen Harutyunyan

Père Pastor Vilanova

Tim Eicke

Jaovan Ilievski, *Δικαστές και*

Renata Degener, *Αναπληρώτρια Γραμματέα Τμήματος*

Λαμβάνοντας υπ' όψιν :

Την υπ' αριθ. 29760 / 15 προσφυγή την οποία κατέθεσαν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, υπήκοοι Ρουμανίας και Σουδάν, ήτοι οι κ. Alexandru LAUTARU (« ο πρώτος προσφεύγων ») και κ. Osman SEED (« δεύτερος προσφεύγων ») αντιστοίχως (« οι προσφεύγοντες »), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου την 16^η Ιουνίου 2015, δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση »)

Την απόφαση να διαβιβασθούν εις γνώσιν της Ελληνικής Κυβέρνησης (« Η Κυβέρνηση ») οι αιτιάσεις που αφορούν τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης και να κηρυχθεί η προσφυγή απαράδεκτη για το επιπλέον

Τις παρατηρήσεις των διαδίκων

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο την 30^η Ιουνίου 2020

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ :

1.- Η παρούσα υπόθεση αφορά τις συνθήκες κράτησης των προσφευγόντων στις Φυλακές Μαλανδρίνου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

2.- Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν αντιστοίχως το 1990 και το 1981. Εκπροσωπήθηκαν από την κ. Ε. Α. Κούτρα, Δικηγόρο.

3.- Η Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την πληρεξουσία της κα Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4.- Κατά την ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής τους, οι προσφεύγοντες κρατούντο στις Φυλακές Μαλανδρίνου.

5.- Ο δεύτερος προσφεύγων κρατήθηκε στις Φυλακές Μαλανδρίνου από την 3^η Μαΐου 2010 έως την 19^η Ιουνίου 2018, ημερομηνία κατά την οποία μετεφέρθη στις Φυλακές Τίρυνθας. Τοποθετήθηκε κατ' αρχήν, στην Πτέρυγα Δ, θάλαμος υπ' αριθ. 8 και την 20^η Ιουνίου 2010, στο υπ' αριθ. 7 κελί της ίδιας πτέρυγας. Την 4^η Νοεμβρίου 2010, μετεφέρθη στο θάλαμο Β του κεντρικού διαδρόμου των Φυλακών, όπου είχαν τοποθετηθεί αυτοί που είχαν προβλήματα συγκατοίκησης με άλλους κρατουμένους. Εν συνεχεία, λόγω προβλημάτων συγκατοίκησης ακόμα, μετεφέρθη στο θάλαμο Γ του κεντρικού διαδρόμου, εν συνεχεία, την 20^η Ιουνίου 2013, στο θάλαμο Ι του ιδίου διαδρόμου, όπου θα παραμείνει έως την αναχώρησή του.

6.- Ο πρώτος προσφεύγων κρατήθηκε στις Φυλακές Μαλανδρίνου από την 7^η Ιανουαρίου 2014 έως την 19^η Ιουνίου 2015, ημερομηνία κατά την οποία μετεφέρθη στις Φυλακές Κορυδαλλού. Διέμενε στο θάλαμο Ι του κεντρικού διαδρόμου.

**I.- ΕΚΔΟΧΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ
ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΥΤΩΝ**

7.- Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι κρατούντο συνολικώς 15 άτομα σε θάλαμο 20 m² – 25 m². Στο θάλαμο υπήρχαν μόνο 10 κρεβάτια, πέντε κρατούμενοι, μεταξύ των οποίων ο προσφεύγων LAUTARU, έπρεπε να κοιμούνται σε στρώματα πάνω στο πάτωμα.

8.- Στο θάλαμο, υπήρχε ένα ντους και δύο τουαλέτες. Η λάμπα του μπάνιου είχε σπάσει και η φυλακή δεν την αντικαθιστούσε. Αναφορικά με το ντους, επειδή ένας σωλήνας είναι ελαττωματικός, το δάπεδο του θαλάμου ήταν συχνά πλημμυρισμένο

9.- Οι συνθήκες υγιεινής ήταν ανύπαρκτες. Δεν παρέχονταν προϊόντα καθαρισμού και καθώς οι κρατούμενοι δεν είχαν χρήματα να τα αγοράσουν, καθάριζαν μόνο με νερό.

10.- Στο θάλαμο, υπήρχε μικρή κουζίνα εξοπλισμένη με ηλεκτρική εστία και μικρό φούρνο. Όλοι οι τρόφιμοι μοιράζονταν ένα ψυγείο, το οποίο άνοιγε στις 07:00 και έκλεινε στις 20:00. Το φαγητό αποτελείτο από ρύζι, ζυμαρικά, φακές και λάχανο για σαλάτα. Κρέας και φρούτα σερβίρονταν μία φορά την εβδομάδα και ψάρια μία φορά το μήνα. Έτρωγαν πάνω στο κρεβάτι τους, επειδή δεν υπήρχε χώρος για περισσότερα από πέντε άτομα στο τραπέζι.

11.- Η έλλειψη θέρμανσης ήταν τραυματική εμπειρία, ειδικά επειδή δύο τζάμια ήταν σπασμένα. Δεν υπήρχε επίσης ζεστό νερό, επειδή ο λέβητας δεν λειτουργούσε

12.- Το περπάτημα στην αυλή, η οποία ήταν μικρή και προσκολλημένη στο θάλαμο επιτρεπόταν από τις 07.00 ή τις 08.00 έως τις 12:00 και από τις 15:00 έως τις 17:00. Έτσι, οι τρόφιμοι στο θάλαμο ουδέποτε έρχονταν σε επαφή με τους άλλους κρατούμενους στη φυλακή.

13.- Ουδεμία εκπαιδευτική, αθλητική ή ψυχαγωγική δραστηριότητα τους προσφέρθηκε.

II.- Η ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ – ΕΠΟΠΤΗ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 572 ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

14.- Την 5 Μαΐου 2014, οι δύο προσφεύγοντες καθώς και ο τρίτος συγκρατούμενος παραπονέθηκαν ενώπιον του εισαγγελέα – επόπτη των Φυλακών, μέσω αναφοράς, η οποία βασιζόταν στο άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και η οποία συνετάγη από την δικηγόρο τους. Επικαλούμενοι πολλές διατάξεις της Σύμβασης, ζητούσαν την λήψη άμεσων μέτρων, μεταξύ άλλων, για την αποσυμφόρηση των φυλακών και την βελτίωση των συνθηκών κράτησης.

15.- Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις ακόλουθες συνθήκες :

Θάλαμοι : κάθε κρατούμενος είχε λιγότερο από 3 m² προσωπικού χώρου και μόνο ο προσφεύγων SEED κοιμόταν σε κρεβάτι, ενώ ο προσφεύγων LAUTARU κοιμόταν σε στρώμα πάνω στο πάτωμα.

Λουτρό : στο δωμάτιό τους υπήρχε μόνο ένα ντους και δύο τουαλέτες για όλους τους κρατούμενους. Το μπάνιο δεν είχε φως και οι αρχές της φυλακής δεν άλλαζαν την σπασμένη λάμπα. Ένας σωλήνας του ντους είχε σπάσει, επίσης, με αποτέλεσμα μόνιμη διαρροή νερού στο πάτωμα του θαλάμου

Συνθήκες υγιεινής : δεν παρέχονταν προϊόντα καθαρισμού και οι τρόφιμοι στο θάλαμο ήταν υποχρεωμένοι να καθαρίζουν το θάλαμο μόνο με νερό, επειδή δεν ήταν σε θέση να τα αγοράσουν.

Φαγητό : στο θάλαμο, υπήρχε μικρή κουζίνα 3 m² – 4 m² εξοπλισμένη με ηλεκτρική εστία και μικρό φούρνο. Τα γεύματα αποτελούντο, συνήθως, από λίγα ζυμαρικά, ρύζι ή φακές. Μία φορά την εβδομάδα έτρωγαν ένα κομμάτι κοτόπουλο και ένα μήλο και μία φορά το μήνα ψάρι. Οι κρατούμενοι που, όπως και αυτοί, δεν είχαν τα μέσα να συμπληρώνουν το φαγητό τους αγοράζοντας φαγητό από την καντίνα της φυλακής (σε υψηλή τιμή) έπρεπε να περιμένουν δεκαπέντε ώρες από το ένα γεύμα στο άλλο, επειδή το πρωινό αποτελείτο μόνο από ένα φλιτζάνι

τσάι. Οι προσφεύγοντες έτρωγαν πάνω στα κρεβάτια τους επειδή δεν υπήρχε χώρος για περισσότερα από 5 ή 6 άτομα στο τραπέζι. Οι άνθρωποι που δεν είχαν κρεβάτι, δεν είχαν θέση να καθίσουν όλη την ημέρα.

Περπάτημα : ελάμβανε χώρα από τις 07:00 ή από τις 08:00 έως τις 12:00 και από τις 15:00 έως τις 17:00. Η αυλή στην πτέρυγα τους ήταν μικροσκοπική και δεν μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με τους άλλους κρατούμενους στη φυλακή.

Δραστηριότητες : δεν είχαν κάποια δραστηριότητα για να ασχοληθούν, ούτε ελληνικά μαθήματα ή επαγγελματική εκπαίδευση που θα τους ενδιέφερε. Δεν υπήρχε ούτε γυμναστήριο.

Οι προσφεύγοντες καλούσαν, τελικώς, τον εισαγγελέα να διερευνήσει τα γεγονότα που κατήγγειλαν, να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε οι συνθήκες κράτησής τους να συμμορφωθούν με τη Σύμβαση ή, εάν δεν μπορούν να λάβουν αυτά τα μέτρα, να διατάξει την αναστολή της κράτησής τους.

ΙΙΙ.- Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΦΥΛΑΚΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΑΠΑΝΤΑ ΣΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΤΟΥΣ

16.- Την 19^η Ιουνίου 2014, ο αρχιφύλακας της φυλακής απηύθυνε στον διευθυντή της φυλακής αναφορά για τις συνθήκες, που καταγγέλλθηκαν από τους προσφεύγοντες στην αναφορά τους στον εισαγγελέα – επόπτη της φυλακής.

17.- Ο αρχιφύλακας ανέφερε ως ακολούθως :

Θάλαμοι : αυτοί οι χώροι σχεδιάστηκαν για εντενκτήρια και άλλαξαν χρήση σε χώρο κράτησης δέκα κρεβατιών, για να αυξηθεί η χωρητικότητα της φυλακής, λόγω υπερπληθυσμού Πολύ συχνά, λόγω του

υπερπληθυσμού και των ιδιαιτεροτήτων των κρατουμένων, φιλοξενήθηκαν περισσότεροι από δέκα κρατούμενοι.

Μπάνια : σε αυτούς τους χώρους υπάρχει ντους και δύο τουαλέτες. Οι βλάβες επισκευάζονται από την τεχνική υπηρεσία της φυλακής μετά την προμήθεια υλικών.

Συνθήκες υγιεινής : ο καθαρισμός πραγματοποιείται από τους ίδιους τους κρατούμενους, σε αντιστάθμισμα ενός ενεργητικού υπολογισμού της ποινής που θα εκτίσουν. Τα προϊόντα καθαρισμού παρέχονται από τη φυλακή σε μικρές ποσότητες λόγω έλλειψης πιστώσεων. Υπάρχει η δυνατότητα αγοράς τέτοιων προϊόντων στην καντίνα με τα δικά τους χρήματα. Σε περίπτωση που οι κρατούμενοι δεν έχουν τα οικονομικά μέσα, τα προϊόντα αυτά παρέχονται από την κοινωνική υπηρεσία.

Τροφή : Εκτός από την τροφή που προσφέρει η φυλακή, η οποία μειώνεται λόγω έλλειψης πιστώσεων, είναι δυνατόν οι τρόφιμοι να αγοράζουν φαγητό στην καντίνα και να προετοιμάζουν γεύματα στην μικρή κουζίνα του θαλάμου

Θέρμανση : Η φυλακή διαθέτει σύστημα καλοριφέρ που λειτουργεί στις ώρες που ορίζει η διεύθυνση της φυλακής. Υπάρχουν φορές που η θέρμανση μπορεί να μην λειτουργεί λόγω έλλειψης πετρελαίου. Η ζημιά στα παράθυρα προκαλείται από τους κρατουμένους. Σε αυτήν την περίπτωση, τα παράθυρα αντικαθίστανται μετά την παραλαβή των απαραίτητων πιστώσεων για την αγορά τους.

Περπάτημα : σύμφωνα με τους χρόνους που προβλέπονται από τους εσωτερικούς κανονισμούς της φυλακής.

Δραστηριότητες: καμία

(.....) »

**IV.- ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΦΥΛΑΚΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ**

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΕΣ

18.- Στην από 3 Ιουλίου 2019 αναφορά, ο αρχιφύλακας της φυλακής ενημέρωσε τον διευθυντή της φυλακής σε ορισμένα σημεία, τα οποία επισημάνθηκαν από την Κυβέρνηση στην αίτησή για ενημέρωση. Οι ερωτήσεις της Κυβέρνησης αφορούσαν, μεταξύ άλλων, το επίπεδο του πληθυσμού των φυλακών, την επιφάνεια και τη διαμόρφωση των κελιών και των θαλάμων, εντός των οποίων κρατήθηκαν οι προσφεύγοντες και ορισμένα άλλα ζητήματα που αφορούσαν τις γενικές συνθήκες κράτησης.

19.- Ο αρχιφύλακας διευκρίνιζε ότι οι διαστάσεις των κελιών στις πτέρυγες ήταν 10 m², εκ των οποίων 2 m² για τις τουαλέτες, των θαλάμων στις πτέρυγες 24 m², εκ των οποίων 10 m² για τις τουαλέτες, και των θαλάμων στον κεντρικό διάδρομο 40 m², εκ των οποίων 8 m² για τις τουαλέτες και 10 m² για την μικρή κουζίνα. Ανέφερε ότι οι θάλαμοι του κεντρικού διαδρόμου είχαν σχεδιαστεί για να φιλοξενούν εντευκτήρια, αλλά είχαν μετατραπεί σε χώρο κράτησης δέκα κρεβατιών για να αυξήσουν την χωρητικότητα της φυλακής λόγω υπερπληθυσμού. Πολύ συχνά, λόγω του υπερπληθυσμού και των ιδιαιτεροτήτων των κρατούμενων, φιλοξενούσαν περισσότερους από δέκα κρατούμενους.

20.- Στο τέλος της αναφοράς του, ο αρχιφύλακας προσέθεσε τα εξής :

« Σας ενημερώνω ότι την 5^η Μαΐου 2014, είχα συνέντευξη με τους προσφεύγοντες κρατούμενους και τους ζήτησα να μου γνωστοποιήσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και τις συνθήκες κράτησης που επικρατούν στο θάλαμο I του κεντρικού διαδρόμου όπου είχαν τοποθετηθεί και μου απάντησαν ότι δεν είχαν κάποιο πρόβλημα. Ανέφερα στους κρατούμενους την προσφυγή την οποία απέστειλαν στον εισαγγελέα – επόπτη της φυλακής, την διάβασα με τρόπο κατανοητό και έδειξαν ότι εξεπλάγησαν με αυτό που μόλις άκουσαν. Μου είπαν ότι η αναφορά είχε συνταχθεί από δικηγόρο.

Για να αποδείξουν την αλήθεια των λεγομένων τους, υπέγραψαν υπεύθυνη δήλωση, παρουσία μου, στην οποία δήλωναν ότι γνώριζαν τις συνθήκες στο θάλαμο, αλλά ότι δεν ήθελαν να μεταβούν σε άλλη πτέρυγα της φυλακής, επειδή είχαν προβλήματα με τους άλλους κρατούμενους και η φυσική τους ακεραιότητα βρισκόταν σε κίνδυνο. Επισυνάπτω τις προαναφερόμενες υπεύθυνες δηλώσεις ».

21.- Το κείμενο των από 5 Μαΐου 2014 υπευθύνων δηλώσεων έχει ως ακολούθως :

« Επιθυμώ να παραμείνω στο θάλαμο I του κεντρικού διαδρόμου γνωρίζοντας τις συνθήκες κράτησης σε αυτό το θάλαμο. Μου προτάθηκε να μεταβώ σε άλλη πτέρυγα, όπου θα υπήρχε κρεβάτι και άλλες συνθήκες κράτησης, αλλά αρνήθηκα να μεταβώ εκεί, επειδή έχω προβλήματα με τους άλλους κρατούμενους ».

Την 23^η Μαΐου 2014, η διοίκηση των φυλακών διαβίβασε τις υπεύθυνες δηλώσεις των προσφευγόντων στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής.

V.- Η ΕΚΔΟΧΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

22.- Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι η επίσημη χωρητικότητα της φυλακής είναι 440 κρατούμενοι και ότι το 2015 ο πληθυσμός των φυλακών ανερχόταν σε 500 κρατούμενους.

23.- Κατά την τοποθέτησή του στον υπ' αριθ. 8 θάλαμο, ο προσφεύγων SEED εκρατήθη με επτά άλλα άτομα, ήτοι συνολικώς οκτώ άτομα, τα οποία αντιστοιχούσαν στην χωρητικότητα του θαλάμου. Ομοίως, μοιράστηκε το υπ' αριθ. 7 κελί με έναν άλλο κρατούμενο, ήτοι δύο άτομα συνολικώς, τα οποία αντιστοιχούσαν στην χωρητικότητα του κελιού. Στους θαλάμους Β και Γ του κεντρικού διαδρόμου, τοποθετήθηκε με εννέα άλλους κρατούμενους, οι οποίοι αντιστοιχούσαν στην χωρητικότητα αυτών των θαλάμων. Αντιθέτως, την περίοδο 2014 - 2015,

ο θάλαμος I φιλοξενούσε έως δεκαπέντε κρατούμενους, αλλά για μικρά χρονικά διαστήματα λόγω της μεταφοράς άλλων κρατουμένων σε νοσοκομεία ή δικαστήρια της περιοχής. Ωστόσο, ο αριθμός των κρατουμένων παρόντων στο θάλαμο ήταν πάντοτε μικρότερος από δεκαπέντε. Η Κυβέρνηση επιβεβαιώνει ότι οι προσφεύγοντες τοποθετήθηκαν στον υπ' αριθ. I θάλαμο κατόπιν αιτήσεώς τους.

24.- Κάθε κελί (με εμβαδόν επιφανείας 10 m² και 2 m² για τις τουαλέτες) ήταν εξοπλισμένο με δύο κρεβάτια, τηλεόραση που παρέχεται από τη φυλακή, καθώς και δύο τραπέζια από σκυρόδεμα, δύο πλαστικές καρέκλες και δύο ατομικούς ανεμιστήρες.

25.- Κάθε θάλαμος στις πτέρυγες (με εμβαδόν επιφανείας 24 m² και 10 m² για τις τουαλέτες) ήταν εξοπλισμένο με οκτώ κρεβάτια, πλαστικό τραπέζι, οκτώ καρέκλες, τηλεόραση που παρέχεται από τη φυλακή και ανεμιστήρα οροφής.

26.- Κάθε θάλαμος στον κεντρικό διάδρομο (εμβαδόν επιφανείας 40 m², 10 m² για τουαλέτες και 10 m² για μικρή κουζίνα) ήταν εξοπλισμένος με δέκα κρεβάτια, ένα πλαστικό τραπέζι, δέκα καρέκλες, τηλεόραση που παρέχεται από τη φυλακή και ανεμιστήρα οροφής.

27.- Η επιφάνεια της αυλής κάθε πτέρυγας ήταν 270 m² και κάθε θαλάμου 55 m².

28.- Όλοι οι θάλαμοι και τα κελιά διέθεταν κεντρική θέρμανση, ηλεκτρικά καλοριφέρ και ξεχωριστές τουαλέτες και ντους. Ζεστό νερό ήταν διαθέσιμο στα κελιά και στους θαλάμους στις πτέρυγες κάθε δεύτερη ημέρα για δύο ώρες. Οι θάλαμοι του κεντρικού διαδρόμου διέθεταν ηλεκτρικούς θερμοσίφωνες, που λειτουργούσαν χωρίς διακοπή.

29.- Ο καθαρισμός πραγματοποιείτο από τους ίδιους τους κρατούμενους. Η φυλακή προμήθευε τα απορρυπαντικά, κυρίως σε άπορους κρατουμένους, αλλά οι κρατούμενοι μπορούσαν, επίσης, να τα προμηθευθούν με δικά τους χρήματα από την καντίνα της φυλακής. Τα κλινοσκεπάσματα καθαρίζονταν σε πλυντήρια εκτός της φυλακής.

30.- Τα γεύματα σερβίρονταν τρεις φορές ημερησίως (πρωινό στις 08:30,, μεσημεριανό στις 10:30 και δείπνο μετά τις 17:00) και περιλάμβαναν λαχανικά, ψάρι, κρέας, ομελέτες, αμυλώδη, τυρί. , σαλάτα και φρούτα.

31.- Κατά την είσοδο στη φυλακή, οι κρατούμενοι υποβάλλονταν σε ιατρικές εξετάσεις, μεταξύ των οποίων ακτινογραφία θώρακα, και εξετάσεις αίματος για μολυσματικές ασθένειες. Οι κρατούμενοι υποβάλλονταν, επίσης, σε ετήσιο ιατρικό έλεγχο, ο οποίος μπορούσε να είναι συχνότερος εάν ήταν απαραίτητο.

32.- Κατόπιν αιτήματός του, ο προσφεύγων SEED εργάστηκε στη φυλακή ως υπεύθυνος συντήρησης.

ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I.- ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

33.- Το άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ορίζει ως προς το οικείο μέρος του ότι :

« 1. Ο εισαγγελέας των πλημμελειοδικών του τόπου όπου εκτίεται η ποινή ασκεί τις προβλεπόμενες στον Σωφρονιστικό Κώδικα αρμοδιότητές του και μεριμνά για την έκτιση της ποινής και την εφαρμογή των μέτρων ασφάλειας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση ποινών.

2. Για την άσκηση των κατά την παράγραφο 1 αρμοδιοτήτων του ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών επισκέπτεται τη φυλακή τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Κατά τις επισκέψεις αυτές δέχεται κρατουμένους που έχουν ζητήσει ακρόαση.

(.....) ».

II.- ΕΛΑΧΙΣΤΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Ή ΤΑΠΕΙΝΩΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή

**ΤΙΜΩΡΙΑΣ (CPT) ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ
ΣΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ**

34.- Με βάση τα πρότυπα που είχε συχνά χρησιμοποιήσει σε πολλές εκθέσεις επισκέψεων σε χώρες, η CPT αποφάσισε τον Νοέμβριο του 2015 να δηλώσει με σαφήνεια τη θέση και τα πρότυπα της όσον αφορά τον ελάχιστο χώρο διαβίωσης που θα δοθεί σε κάθε κρατούμενο : αυτός ήταν ο στόχος του εγγράφου με τίτλο « Χώρος διαβίωσης ανά κρατούμενο σε σωφρονιστικές εγκαταστάσεις : Πρότυπα CPT » (CPT / Inf (2015) 44, 15 Δεκεμβρίου 2015). Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στην απόφαση *Mursic κατά Κροατίας* ([GC], υπ' αριθ. 7334 / 13, §§ 49 - 53, 20 Οκτωβρίου 2016).

III.- ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

35.- Οι ευρωπαϊκοί σωφρονιστικοί κανόνες περιέχουν συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών προς τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα ελάχιστα πρότυπα που πρέπει να εφαρμόζονται στις φυλακές. Οι ευρωπαϊκοί σωφρονιστικοί κανόνες του 1987 (προσαρτημένοι στην Σύσταση R (87) 3) υιοθετήθηκαν την 12^η Φεβρουαρίου 1987. Την 11^η Ιανουαρίου 2006, η Επιτροπή Υπουργών, θεωρώντας ότι η Σύσταση του 1987 έπρεπε να « αναθεωρηθεί και να επικαιροποιηθεί με ενδελεχή τρόπο, ώστε να αντανakλά τις εξελίξεις που [είχαν] λάβει χώρα στον τομέα της ποινικής πολιτικής, των πρακτικών καταδίκης καθώς και της διαχείρισης των φυλακών εν γένει στην Ευρώπη», υιοθέτησε την Σύσταση Rec (2006) 2 σχετικά με τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες, η οποία περιλαμβάνει σε παράρτημα νέας έκδοση των σωφρονιστικών κανόνων. Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στην απόφαση *Mursic* (ανωτέρω § 55).

IV.- Η ΑΠΟ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2020 ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ CPT

36.- Κατά την επίσκεψή του στην Ελλάδα, από την 17^η έως την 29^η Σεπτεμβρίου 2009, η CPT επισκέφθηκε τις Φυλακές

Μαλανδρίνου. Στην έκθεσή της με ημερομηνία 17 Νοεμβρίου 2010, σημείωνε ότι η επίσημη χωρητικότητα της φυλακής αυξήθηκε από 280 σε 440 κρατούμενους, αλλά χωρίς βελτίωση των υποδομών ή αύξηση του αριθμού του προσωπικού που να συνοδεύει την αύξηση αυτή. Την ημέρα της επίσκεψης, η φυλακή φιλοξενούσε 444 κρατούμενους

37.- Η CPT σημείωνε, επίσης, ότι, παρά το γεγονός ότι η φυλακή είχε ανοίξει μόλις το 2001, βρισκόταν ήδη σε κατάσταση κατάρρευσης : βρώμικοι κοινόχρηστοι χώροι, σπασμένα παράθυρα, ανεπαρκής τεχνητός φωτισμός, βρώμικα δάπεδα και τοίχοι. Σύμφωνα με τα λόγια της CPT, βασίλευε « γενική ατμόσφαιρα εγκατάλειψης ».

ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΣΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

38.- Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες κράτησής τους στις Φυλακή Μαλανδρίνου. Καταγγέλλουν παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης ως προς αυτό. Επικαλούμενοι το άρθρο 13 της Σύμβασης, διαμαρτύρονται, επίσης, για την απουσία αποτελεσματικής προσφυγής για να καταγγείλουν τις συνθήκες κράτησής τους. Αυτά τα άρθρα έχουν ως εξής :

Άρθρο 3.-

« Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές ».

Άρθρο 13.-

« Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και εάν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων τους ».

A.- ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

39.- Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή ελλείψει ιδιότητας του θύματος των προσφευγόντων, επειδή αρνήθηκαν πρόταση μεταφοράς σε άλλο θάλαμο, όπου οι συνθήκες κράτησης ήταν πιο ευνοϊκές. Διευκρινίζει ότι όταν οι προσφεύγοντες υπέβαλαν προσφυγή στον εισαγγελέα – επόπτη, παραπονούμενοι για τις συνθήκες κράτησής τους, κλήθηκαν από τον αρχιφύλακα της φυλακής να του γνωστοποιήσουν, επίσης, τα παράπονά τους (ανωτέρω παράγραφος 20). Όταν ο αρχιφύλακας τους διάβασε το περιεχόμενο της προσφυγής τους, εξέφρασαν την έκπληξη τους και απάντησαν ότι η εν λόγω προσφυγή συνετάγη από δικηγόρο και όχι από αυτούς. Διαβεβαίωσαν τον αρχιφύλακα ότι ήθελαν να παραμείνουν στο θάλαμο I και αρνήθηκαν την πρότασή του για να μεταφερθούν σε άλλο θάλαμο.

40.- Οι προσφεύγοντες ανταπαντούν ότι έδωσαν εντολή στην εκπρόσωπό τους (η οποία μιλά επίσης την ρουμανική γλώσσα) να συντάξει προσφυγή υπ' όψιν του εισαγγελέα - επόπτη της φυλακής. Ισχυρίζονται ότι δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα και ότι οι υπεύθυνες δηλώσεις τους συνετάγησαν από τον αρχιφύλακα της φυλακής, παρά το γεγονός ότι οι ίδιοι τις υπέγραψαν (ανωτέρω παράγραφος 21). Ισχυρίζονται, επίσης, ότι αναγκάστηκαν από τον αρχιφύλακα να απορρίψουν το περιεχόμενο της προσφυγής τους και να υπογράψουν τις υπεύθυνες δηλώσεις, ενώ ουδείς τους ανέγνωσε το περιεχόμενο αυτών σε γλώσσα, την οποία κατανοούσαν. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η στάση αυτή των αρχών της φυλακής είχε σκοπό να τους εκφοβίσει και να τους αποτρέψει από την καταγγελία παραβιάσεων των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα, τον Σωφρονιστικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στις παρατηρήσεις τους σε απάντηση σε αυτές της Κυβέρνησης, οι προσφεύγοντες ανέφεραν ότι τέτοια

κατάσταση παραβίαζε το δικαίωμά τους ατομικής προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης.

41.- Η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου ορίζει ότι η λέξη « θύμα » στο πλαίσιο του Άρθρου 34 της Σύμβασης αναφέρεται σε άτομο που επηρεάζεται άμεσα από τη επίδικη ενέργεια ή παράλειψη. Η ύπαρξη παράλειψης των απαιτήσεων της Σύμβασης αναγνωρίζεται, ακόμα, και ελλείψει βλάβης. Η βλάβη αφορά μόνο τις διατάξεις του άρθρου 41 της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, απόφαση ή μέτρο ευνοϊκό στον προσφεύγοντα δεν επαρκεί κατ' αρχήν για να του αφαιρέσει την ιδιότητα του «θύματος», εκτός εάν οι εθνικές αρχές ανεγνώρισαν ρητώς ή κατ' ουσίαν, κι εν συνεχεία αποκατέστησαν την παραβίαση της Σύμβασης (βλ. μεταξύ άλλων, *Nada κατά Ελβετίας* [GC], υπ' αριθ. 10591 / 08, § 128, ΕΔΔΑ 2012, *Gäfgen κατά Γερμανίας* [GC], υπ' αριθ. 22978 / 05, § 115, ΕΔΔΑ 2010, *Association Ekin κατά Γαλλίας* (déc.), υπ' αριθ. 39288 / 98, 18 Ιανουαρίου 2000.

42.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι την 5^η Μαΐου 2014, οι προσφεύγοντες υπέβαλαν στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής προσφυγή, η οποία συνετάγη κατόπιν αιτήματός τους από την δικηγόρο τους, στην οποία εξέθεταν τα παράπονά τους σχετικά με τις συνθήκες κράτησής τους και κάλεσαν τον εισαγγελέα να διερευνήσει τα καταγγελλθέντα γεγονότα, να λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε οι συνθήκες αυτές να συμμορφωθούν με τη Σύμβαση ή, ελλείψει δυνατότητας λήψης των μέτρων αυτών, να διατάξει την αναστολή της κράτησής τους. Την ίδια ημέρα, κλήθηκαν από τον αρχιφύλακα για σύντομη συζήτηση, στο τέλος της οποίας επέστρεψαν στους θαλάμους τους, έχοντας προηγουμένως υπογράψει υπεύθυνες δηλώσεις δυνάμει των οποίων δήλωναν ότι αρνήθηκαν την πρόταση του αρχιφύλακα να τους τοποθετήσει σε πιο άνετους θαλάμους και δήλωναν ότι επιθυμούσαν να επιστρέψουν να ζήσουν υπό τις προηγούμενες συνθήκες που επικρατούσαν στον αρχικό τους θάλαμο, τις οποίες μόλις είχαν καταγγείλει.

43.- Το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται την λογική της αλλαγής αυτής της συμπεριφοράς των προσφευγόντων σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα για τους προσφεύγοντες, και από την οποία αντλεί ισχυρά τεκμήρια ότι ήταν ανεξάρτητη της θέλησής τους. Έχει σοβαρές αμφιβολίες ως προς την ίδια την ικανότητα των προσφευγόντων, οι οποίοι δεν ομιλούν την ελληνική γλώσσα, να κατανοήσουν το περιεχόμενο των υπευθύνων δηλώσεων, οι οποίες συνετάγησαν στην ελληνική γλώσσα από τον αρχιφύλακα και τις οποίες όφειλαν να υπογράψουν.

Συνεπώς, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης ως προς αυτό.

44.- Τέλος και στο μέτρο που ανέφεραν οι προσφεύγοντες, στις παρατηρήσεις τους σε απάντηση σε εκείνες της Κυβέρνησης - αλλά όχι στο έντυπο της προσφυγής τους - πιθανή παρακώλυση στο δικαίωμά τους για ατομική προσφυγή, που κατοχυρώνεται από το άρθρο 34 της Σύμβασης, το Δικαστήριο περιορίζεται στο να θεωρήσει ότι παρόμοια παρακώλυση δεν συνέβη εν προκειμένω. Το Δικαστήριο σημειώνει σχετικά ότι η αποστολή της προσφυγής στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής σύμφωνα με το άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και η ακρόαση των προσφευγόντων από τον αρχιφύλακα της φυλακής προηγήθηκαν της προσφυγής στο Δικαστήριο και ουδεμία επίπτωση είχαν στη σύνταξη και αποστολή της προσφυγής τους σε αυτό. Το Δικαστήριο, συνεπώς, δεν θα δώσει συνέχεια σε αυτούς τους ισχυρισμούς, οι οποίοι, πρέπει να αναφερθεί εν πάση περιπτώσει, ότι δεν αποτελούσαν μέρος των αιτιάσεων, που διατύπωσαν οι προσφεύγοντες στο έντυπο προσφυγής.

45.- Διαπιστώνοντας ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη ή απαράδεκτη για άλλο λόγο που αναφέρεται στο άρθρο 35 της Σύμβασης, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

B.- ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ

1.- Άρθρο 3**α) Επιχειρήματα των διαδίκων**

46.- Οι προσφεύγοντες αναφέρθηκαν στην εκδοχή τους σχετικά με τις συνθήκες κράτησής τους και υπογραμμίζουν ότι ουδέποτε ζήτησαν να τοποθετηθούν στο θάλαμο I, όπως ισχυρίζεται η Κυβέρνηση. Στηρίζονται, επίσης, στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τις συνθήκες κράτησης εν γένει, σε πολλά διεθνή κείμενα σχετικά με το θέμα και στα πρότυπα της CPT σχετικά με το χώρο διαβίωσης ανά κρατούμενο στα σωφρονιστικά ιδρύματα (CPT / Inf (2015) 44 της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2015, ανωτέρω παράγραφος 33).

47.- Η Κυβέρνηση αναφέρθηκε στην εκδοχή σχετικά με τις συνθήκες κράτησης. Υπογραμμίζει, επί πλέον, ότι, όταν ο προσφεύγων Osman SEED κρατείτο στον υπ' αριθ. 8 θάλαμο στην πτέρυγα Δ, είχε προσωπικό χώρο 3 m², στον υπ' αριθ. 7 θάλαμο, 5 m² και στους θαλάμους Β και Γ του κεντρικού διαδρόμου, 4 m². Τέλος, η υπέρβαση της χωρητικότητας του θαλάμου I ήταν πολύ μικρής διάρκειας το 2014 - 2015 με σκοπό να πραγματοποιηθούν περιστασιακές μεταφορές κρατουμένων σε δικαστήρια ή νοσοκομεία.

48.- Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι συνθήκες κράτησης σε αυτήν τη φυλακή θα μπορούσαν να θεωρηθούν μη ικανοποιητικές, δεν υπερέβησαν το όριο σοβαρότητας για να χαρακτηριστούν ως απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

β) Εκτίμηση του Δικαστηρίου**1.- Γενικές αρχές**

49.- Οι γενικές αρχές σε θέματα υπερπλήρωσης των φυλακών συνοψίζονται στην απόφαση *Khlaifia και άλλοι κατά Ιταλίας* ([GC], υπ' αριθ. 16483 / 12, §§ 164 – 166, 15 Δεκεμβρίου 2016), όπου το Δικαστήριο υπενθύμισε, ειδικότερα, ότι όταν η υπερπλήρωση φθάσει

συγκεκριμένο επίπεδο, η έλλειψη χώρου μέσα σε σωφρονιστικό ίδρυμα δύναται να αποτελέσει το κεντρικό στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν στην εκτίμηση της συμφωνίας συγκεκριμένης κατάστασης με το άρθρο 3 της Σύμβασης (βλ., αναφορικά με σωφρονιστικά ιδρύματα, *Karalevicius κατά Λιθουανίας*, υπ' αριθ. 53254 / 99, § 39, 7 Απριλίου 2005). Πράγματι, το εξαιρετικά μικρό μέγεθος κελιού της φυλακής είναι πτυχή ιδιαίτερα σημαντική, η οποία πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν για να εξακριβωθεί εάν οι επίδικες συνθήκες κράτησης ήταν « εξευτελιστικές » κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης (*Mursic κατά Κροατίας* [GC], υπ' αριθ. 7334 / 13, § 104, 20 Οκτωβρίου 2016).

50.- Έτσι, όταν αντιμετώπισε περιπτώσεις μεγάλης υπερπλήρωσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι το στοιχείο αυτό, από μόνο του, επαρκούσε για να καταλήξει στην παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Κατά γενικό κανόνα, ενώ ο χώρος που κρίνεται επιθυμητός από την CPT για τα συλλογικά κελιά, ήτοι 4 m², επρόκειτο για περιπτώσεις όπου ο προσωπικός χώρος που παραχωρήθηκε στον προσφεύγοντα ήταν μικρότερος των 3 m² (*Torreggiani και άλλοι κατά Ιταλίας*, υπ' αριθ. 43517 / 09, et al. § 68, 8 Ιανουαρίου 2013, *Ananyev και άλλοι*, ανωτέρω, §§ 144 – 145, *Sulejmanovic κατά Ιταλίας*, υπ' αριθ. 22635 / 03, § 43, 16 Ιουλίου 2009, *Kantyreva κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 37213 / 02, §§ 50 - 51, 21 Ιουνίου 2007, *Andrei Frolov κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 205 / 02, §§ 47 - 49, 29 Μαρτίου 2007 και *Kadikis κατά Λετονίας*, υπ' αριθ. 62393 / 00, § 55, 4 Μαΐου 2006).

51.- Το Δικαστήριο προσφάτως επιβεβαίωσε ότι η απαίτηση των 3 m² επιφανείας εδάφους ανά κρατούμενο (συμπεριλαμβανομένου του χώρου που καταλαμβάνεται από τα έπιπλα, άλλα όχι αυτού που καταλαμβάνουν τα είδη υγιεινής) σε συλλογικό κελί πρέπει να παραμείνει το ελάχιστο σχετικό πρότυπο με σκοπό την εκτίμηση των συνθηκών κράτησης κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης (ανωτέρω *απόφαση Mursic* §§ 110 και 114). Διευκρίνισε, επίσης, ότι προσωπικός χώρος μικρότερος των 3 m² σε συλλογικό κελί

δημιουργεί τεκμήριο, ισχυρό αλλά όχι αμάχητο, παραβίασης της διάταξης αυτής. Το εν λόγω τεκμήριο δύναται, ειδικότερα, να αντικρουστεί από τα σωρευτικά αποτελέσματα άλλων όψεων των συνθηκών κράτησης, ικανών να αντισταθμίσουν καταλλήλως την έλλειψη προσωπικού χώρου. Από την άποψη αυτή, το Δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν παράγοντες, όπως την διάρκεια και το εύρος του περιορισμού, το βαθμό ελευθερίας της κυκλοφορίας και την προσφορά δραστηριοτήτων εκτός κελιών ή τον γενικώς αξιοπρεπή ή μη χαρακτήρα των συνθηκών κράτησης στο εν λόγω σωφρονιστικό ίδρυμα (*ibidem*, §§ 122 - 138).

52.- Αντιθέτως, σε υποθέσεις όπου ο υπερπληθυσμός δεν ήταν σημαντικός σε βαθμό που να θέτει αφ' εαυτού πρόβλημα υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης, το Δικαστήριο σημείωσε ότι άλλες πλευρές των συνθηκών κράτησης έπρεπε να ληφθούν υπ' όψιν κατά την εξέταση τήρησης της διάταξης αυτής. Μεταξύ των στοιχείων αυτών συγκαταλέγονται η δυνατότητα χρήσης των τουαλετών με ιδιωτικότητα, ο διαθέσιμος εξαερισμός, η πρόσβαση στο φυσικό φως και τον αέρα, η ποιότητα της θέρμανσης και η συμμόρφωση προς τις στοιχειώδεις υγειονομικές απαιτήσεις (βλ., επίσης, τα στοιχεία που προκύπτουν από τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες, που υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών, που αναφέρονται στην ανωτέρω παράγραφο 43). Όπως το Δικαστήριο διευκρίνισε στην απόφασή του *Mursic* (ανωτέρω § 139, βλ., επίσης, *Khlaifia*, ανωτέρω, § 167), όταν κρατούμενος διαθέτει στο κελί προσωπικό χώρο μεταξύ 3 m² και 4 m², ο παράγοντας χώρου παραμένει σημαντικό στοιχείο στην εκτίμηση του επαρκούς ή μη χαρακτήρα των συνθηκών κράτησης. Επίσης, σε παρόμοιες υποθέσεις, το Δικαστήριο κατέληξε παρά ταύτα στην παραβίαση του άρθρου 3, δεδομένου ότι η έλλειψη χώρου συνοδευόταν από άλλες άσχημες υλικές συνθήκες κράτησης, όπως έλλειψη εξαερισμού και φωτός (*Torreggiani και άλλοι*, ανωτέρω, § 69, βλ., επίσης, *Moisseiev κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 62936 / 00, §§ 124 - 127, 9 Οκτωβρίου 2008, *Vlassov κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 78146 / 01, § 84, 12 Ιουνίου 2008 και *Babouchkine κατά Ρωσίας*,

υπ' αριθ. 67253 / 01, § 44, 18 Οκτωβρίου 2007), από περιορισμένη πρόσβαση σε υπαίθριο περίπατο (*István Gábor Konács κατά Ουγγαρίας*, υπ' αριθ. 15707 / 10, § 26, 17 Ιανουαρίου 2012, *Efremidze κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 33225 / 08, § 38, 21 Ιουνίου 2011, *Yevgeniy Alekseyenko κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 41833 / 04, §§ 88 – 89, 27 Ιανουαρίου 2011, *Gladkiy κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 3242 / 03, § 69, 21 Δεκεμβρίου 2010, *Shuvaev κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 8249 / 07, § 39, 29 Οκτωβρίου 2009, και *Βαφιάδης κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 24981 / 07, § 36, 2 Ιουλίου 2009) ή από πλήρη έλλειψη ιδιωτικότητας μέσα στα κελιά (*Szafransky κατά Πολωνίας*, υπ' αριθ. 17249 / 12, §§ 39 – 41, 15 Δεκεμβρίου 2015, *Venioson κατά Ουκρανίας*, υπ' αριθ. 30634 / 05, § 36, 15 Δεκεμβρίου 2011, *Mustafayev κατά Ουκρανίας*, υπ' αριθ. 36433 / 05, § 32, 13 Οκτωβρίου 2011, *Belevitski κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 72967 / 01, §§ 73 - 79, 1^η Μαρτίου 2007, *Khoudoyorov κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 6847 / 02, §§ 106 - 107, ΕΔΔΑ 2005 - Χ (αποσπάσματα), και *Novosselson κατά Ρωσίας*, υπ' αριθ. 66460 / 01, §§ 32 και 40 - 43, 2 Ιουνίου 2005).

53.- Όσον αφορά τις εγκαταστάσεις υγιεινής και την υγιεινή, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η ελεύθερη πρόσβαση σε κατάλληλες τουαλέτες και η διατήρηση καλών συνθηκών υγιεινής αποτελούν τα βασικά στοιχεία του ανθρώπινου περιβάλλοντος και ότι οι κρατούμενοι πρέπει να απολαμβάνουν εύκολη πρόσβαση σε αυτόν τον τύπο εγκαταστάσεων, ο οποίος πρέπει να διασφαλίζει την προστασία της ιδιωτικότητας. (Αnanayev και άλλοι, ανωτέρω §§ 156 και 157, βλ., επίσης, ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες, οι οποίοι υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (παράγραφος 34 ανωτέρω). Εν προκειμένω, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι υγειονομικό προσάρτημα, το οποίο απομονώνεται μόνο εν μέρει με διαχωριστικό δεν είναι αποδεκτό σε κελί όπου διαμένουν περισσότεροι από ένας κρατούμενοι (*Canali κατά Γαλλίας*, υπ' αριθ. 40119 / 09, § 52, 25 Απριλίου 2013), ότι έχει ήδη διαπιστώσει παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των κακών συνθηκών υγιεινής στο κελί (*Vasilescu κατά*

Βελγίου, υπ' αριθ. 64682 / 12, § 103, 25 Νοεμβρίου 2014, *Ananyev και άλλοι*, ανωτέρω, §§ 156 - 159, *Florea κατά Ρουμανίας*, υπ' αριθ. 37186 / 03, § 59, 14 Σεπτεμβρίου 2010, *Modarca κατά Μολδαβίας*, υπ' αριθ. 14437 / 05, §§ 65 - 69, 10 Μαΐου 2007, και *Kalashnikov*, ανωτέρω, §§ 98 - 103). Άλλη πτυχή που τιμωρείται από το Δικαστήριο σε θέματα υγιεινής είναι η παρουσία κατσαρίδων, αρουραίων, ψειρών, κοριών ή άλλων παρασίτων. Υπενθύμισε ότι οι αρχές των κέντρων κράτησης πρέπει να καταπολεμούν αυτόν τον τύπο παρασιτισμού με αποτελεσματικά μέσα απολύμανσης, προϊόντα καθαρισμού, απολύμανση με καπνισμό και τακτικούς ελέγχους των κελιών, ιδίως ελέγχοντας την κατάσταση των σεντονιών και μέρη που προορίζονται για την αποθήκευση τροφίμων (*Ananyev* κ.λπ., ανωτέρω, § 159).

II.- Εφαρμογή εν προκειμένω

54.- Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην από 3 Ιουλίου 2019 αναφορά του, ο αρχιφύλακας σημείωσε ότι χώρος στον κεντρικό διάδρομο, αρχικώς σχεδιασμένος ως εντευκτήριο, είχε μετατραπεί, λόγω υπερπληθυσμού, στη φυλακή, σε ένα δωμάτιο δέκα κρεβατιών με εμβαδόν 40 m², συμπεριλαμβανομένων 10 m² για τη μικρή κουζίνα και 8 m² για τις τουαλέτες. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο χώρος που πρέπει να λάβει υπ' όψιν για τον προσδιορισμό του προσωπικού χώρου των αιτούντων είναι αυτός του υπνοδωματίου από τον οποίο πρέπει να αφαιρεθεί η τουαλέτα, συνεπώς συνολικής επιφάνειας 32 m². Ως αποτέλεσμα, ο προσωπικός χώρος κάθε κρατούμενου, και συνεπώς των αιτούντων, όταν το δωμάτιο καταλήφθηκε από συνολικά 10 άτομα, ανήλθε σε 3,2 m².

55.- Ωστόσο, σύμφωνα με τον ίδιο αρχιφύλακα, λόγω του υπερπληθυσμού, ο θάλαμος φιλοξενούσε ενίοτε 15 κρατούμενους. Συνεπώς, προκύπτει ότι κατά την διάρκεια των περιόδων αυτών πέντε κρατούμενοι, μεταξύ των οποίων ο πρώτος προσφεύγων, δεν είχαν κρεβάτι. Ο προσωπικός χώρος κάθε κρατούμενου, όταν ο θάλαμος

φιλοξενούσε 15 άτομα, θα μειωνόταν, τότε, στα 2,1 m². Το Δικαστήριο παρατηρεί, επίσης, ότι, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης, ο θάλαμος ήταν εξοπλισμένος με τραπέζι και δέκα καρέκλες, γεγονός που μείωνε ακόμα περισσότερο τον προσωπικό χώρο.

56.- Επιπλέον, όταν διέμεναν 15 κρατούμενοι, και λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι η αυλή του θαλάμου είχε διαστάσεις 55 m², ο χώρος που αντιστοιχεί σε κάθε κρατούμενο κατά την διάρκεια του περπατήματος θα έπρεπε να ανέρχεται σε 3,5 m² περίπου

57.- Επιπλέον, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση παραδέχεται ότι το 2015 ο πληθυσμός στη φυλακή ανερχόταν σε 500 κρατούμενους και ότι για σύντομες περιόδους το 2014 - 2015, ο θάλαμος Ι του κεντρικού διαδρόμου φιλοξενούσε έως 15 κρατουμένους. Ωστόσο, η Κυβέρνηση δεν διευκρινίζει ποιες ήταν αυτές οι σύντομες περίοδοι, προκειμένου να δοθεί στο Δικαστήριο η δυνατότητα να επαληθεύσει τη διάρκεια και τη συχνότητα αυτών.

58.- Εκτός από τα προβλήματα σχετικά με τον υπερπληθυσμό, το Δικαστήριο επισημαίνει, επίσης, τα ακόλουθα γεγονότα σχετικά με άλλες πτυχές των συνθηκών κράτησης.

59.- Στην προσφυγή τους προς τον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής, ο πρώτος προσφεύγων διευκρίνιζε ότι έπρεπε να κοιμηθεί στο πάτωμα και αυτό για 1 έτος και 4 μήνες. Οι δύο προσφεύγοντες ανέφεραν, επίσης, ότι λόγω διαρροής σκουριασμένου σωλήνα στην τουαλέτα, ο χώρος όπου ο πρώτος προσφεύγων κοιμόταν το πάτωμα ήταν πλημμυρισμένο. Ωστόσο, η Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τους ισχυρισμούς αυτούς στις παρατηρήσεις της.

60.- Στην από 19 Ιουνίου 2014 αναφορά που συνέταξε ο αρχιφύλακας της φυλακής υπ' όψιν του διευθυντή της φυλακής, ο πρώτος αναφέρθηκε στους περιορισμούς χρηματοδοτικών πόρων, που είχαν επιπτώσεις στην προμήθεια προϊόντων καθαρισμού, στην τροφή των κρατουμένων και στην προμήθεια πετρελαίου θέρμανσης. Οι περιορισμοί χρηματοδοτικών πόρων ήταν επίσης η εξήγηση για την έλλειψη

επισκευών που καταγγέλλθηκαν από τους προσφεύγοντες στην προσφυγή τους προς τον εισαγγελέα, ήτοι τις καταγγελίες για το σπασμένο παράθυρο και το θερμοσίφωνα που δεν λειτουργούσε, τη διαρροή νερού και το φως στις τουαλέτες. Όσον αφορά τις δραστηριότητες απασχόλησης των κρατούμενων, ο αρχιφύλακας διευκρίνισε ότι δεν υφίσταντο (παράγραφος 17 ανωτέρω).

61.- Το Δικαστήριο αναφέρει, επίσης, τον ισχυρισμό των προσφευγόντων σχετικά με τη μικρή ποσότητα και την κακή ποιότητα των παρεχόμενων τροφίμων, της αδυναμίας προμήθειας με δικά τους χρήματα συμπληρωματικών τροφίμων από την καντίνα και του μεγάλου χρονικού διαστήματος που μεσολαβούσε μεταξύ του δείπνου και του μεσημεριανού γεύματος την επόμενη μέρα, και το γεγονός ότι ελάμβαναν μόνο ένα φλιτζάνι τσάι για πρωινό (παράγραφος 15 ανωτέρω).

62.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο πρώτος προσφεύγων κρατείτο στο θάλαμο I από την 7^η Ιανουαρίου 2014 έως την 19^η Ιουνίου 2015. Ο δεύτερος προσφεύγων κρατείτο σε διάφορα κελιά και θαλάμους από την 3^η Μαΐου 2010 έως την 19^η Ιουνίου 2018 και, ειδικότερα, στο θάλαμο I από την 20^η Ιουνίου 2013 έως την 19^η Ιουνίου 2018.

63.- Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ανωτέρω εκτιμήσεις, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τόσο ο πρώτος προσφεύγων καθ' όλη τη διάρκεια της κράτησής του, όσο και ο δεύτερος προσφεύγων, από την 20^η Ιουνίου 2013 και τουλάχιστον έως την 16^η Ιουνίου 2015, ημερομηνία προσφυγής στο Δικαστήριο, έζησε σε συνθήκες αντίθετες με το άρθρο 3 όσον αφορά τον υπερπληθυσμό, αλλά και ορισμένες άλλες πτυχές της κράτησής τους, που αφορούν ειδικότερα τα τρόφιμα, την καθαριότητα και τη γενική κατάσταση του θαλάμου τους και την απουσία οποιασδήποτε ψυχαγωγικής ή αθλητικής δραστηριότητας εκτός του θαλάμου. Επιπλέον, όσον αφορά τον δεύτερο προσφεύγοντα και την προηγούμενη της 20^{ης} Ιουνίου 2013 περίοδο κράτησής του σε διάφορα κελιά, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, στις παρατηρήσεις του, ο εν λόγω προσφεύγων δεν αναφέρεται στην έκθεση της CPT (παράγραφοι 36 - 37 ανωτέρω) και

ούτε παρείχε πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κράτησής του σε αυτά τα κελιά.

64.- Ως εκ τούτου, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης.

2.- Άρθρο 13

65.- Επικαλούμενοι το άρθρο 13 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν, επίσης, για την απουσία πραγματικού ενδίκου μέσου για να καταγγείλουν τις συνθήκες κράτησής τους. Προβάλλουν άφθονη νομολογία του Δικαστηρίου στο θέμα αυτό που αφορά την Ελλάδα.

66.- Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, κυρίως, ότι οι προσφεύγοντες δεν θεμελιώνουν μια υπερασπίσιμη αξίωση στο πλαίσιο του άρθρου 3 της Σύμβασης, ώστε το άρθρο 13 να εφαρμόζεται εν προκειμένω. Επικουρικώς, υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες είχαν στη διάθεσή τους την προβλεπόμενη από το άρθρο 6 του Σωφρονιστικού Κώδικα προσφυγή, ήτοι την προσφυγή στο Συμβούλιο της Φυλακής, καθώς και την προβλεπόμενη στο άρθρο 2 του υπ' αριθ. 4228 / 2014 νόμου, ήτοι την προσφυγή στο Διαμεσολαβητή της Δημοκρατίας, προσφυγή, την οποία δεν χρησιμοποίησαν οι προσφεύγοντες. Τέλος, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η προσφυγή στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής βάσει του άρθρου 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κινητοποίησε τις αρχές της φυλακής, που τους πρότειναν τη μεταφορά τους σε θάλαμο, όπου επικρατούσαν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις, αλλά αρνήθηκαν την προσφορά.

67.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' επανάληψη ότι, στο μέτρο που ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι επηρεάστηκε προσωπικώς από τις συνθήκες κράτησής του στη φυλακή, όπως εν προκειμένω, οι προαναφερόμενες προβλεπόμενες στα άρθρα 6 και 572 προσφυγές δεν θα είχαν καμία χρησιμότητα (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 50765 / 11, § 51, 13 Νοεμβρίου 2014, και

Κουρέας και άλλοι κατά Ελλάδος, υπ' αριθ. 30030 / 15, § 89, 18 Ιανουαρίου 2018).

68.- Ειδικότερα, εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν ήταν ο ίδιος ο εισαγγελέας επόπτης, ο οποίος άκουσε τους προσφεύγοντες, αλλά ο αρχιφύλακας της φυλακής. Όσον αφορά την υποτιθέμενη πρόταση του τελευταίου να τοποθετήσει τους προσφεύγοντες σε θάλαμο, όπου οι συνθήκες θα ήταν ευνοϊκότερες, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δικαιούται να διατηρήσει αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα να δοθεί συνέχεια στην πρόταση αυτή λαμβάνοντας υπ' όψιν τον υπερπληθυσμό της φυλακής την περίοδο εκείνη. Επιπλέον, το Δικαστήριο θεωρεί χρήσιμο να υπενθυμίσει ότι ο εισαγγελέας επόπτης της φυλακής προεδρεύει του Συμβουλίου της Φυλακής, η αρμοδιότητα του οποίου εκτείνεται σε διάφορες πτυχές της ζωής στη φυλακή. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, προσφυγή στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής ισοδυναμεί με πρόσκληση του τελευταίου να διερευνήσει γεγονότα ή ισχυρισμούς σχετικά με τα συνθήκες κράτησης, των οποίων φέρει, επίσης, εν μέρει την ευθύνη.

69.- Το Δικαστήριο δεν βλέπει κανένα λόγο να απομακρυνθεί στην περίπτωση αυτή από την πάγια νομολογία του (βλ., μεταξύ άλλων, *Κωνσταντινόπουλος και άλλοι κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 69781 / 13, 28 Ιανουαρίου 2016, και *D. M. κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 44559 / 15, 16 Φεβρουαρίου 2017).

70.- Όσον αφορά την προσφυγή στον Διαμεσολαβητή της Δημοκρατίας, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι δεν αποτελεί πραγματική προσφυγή στο μέτρο που αυτές οι συστάσεις δεν είναι δεσμευτικές για τις αρχές (*Memlika κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 37991 / 12, § 39, 6 Οκτωβρίου 2015).

71.- Υπάρχει, συνεπώς, παραβίαση του Άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 της Σύμβασης.

II.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

72.- Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης :

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση ».

A.- Ζημία

73.- Οι προσφεύγοντες ζητούν τα ακόλουθα ποσά λόγω της ηθικής ζημίας, την οποία θεωρούν ότι υπέστησαν :

Ο πρώτος προσφεύγων : 20.150 ευρώ (EUR) για την παραβίαση του άρθρου 3 (ήτοι 6.500 EUR για το πρώτο έτος της κράτησής του και 325 EUR για έκαστο των 42 επιπλέον μηνών της κράτησής του), 2.000 EUR για την παραβίαση του άρθρου 13 και 3000 για την παραβίαση του άρθρου 34.

Ο δεύτερος προσφεύγων : 39.325 EUR για παραβίαση του άρθρου 3 (ήτοι 6.500 EUR για το πρώτο έτος της κράτησής του και 325 EUR για έκαστο εκ των 101 επιπλέον μηνών της κράτησής του), 3.000 EUR για την παραβίαση του άρθρου 13 και 3000 για την παραβίαση του άρθρου 34.

Οι προσφεύγοντες ζητούν να καταβληθούν τα ποσά αυτά στον τραπεζικό λογαριασμό της δικηγόρου τους.

74.- Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα διεκδικούμενα από τους προσφεύγοντες ποσά είναι υπερβολικά και αδικαιολόγητα και ότι σε περίπτωση διαπίστωσης της παραβίασης, η διαπίστωση αυτή θα αποτελούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Καλεί, επίσης, το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα της δικηγόρου των προσφευγόντων το

επιδικασθέν ποσό να κατατεθεί απ' ευθείας στον αναφερθέντα από εκείνη τραπεζικό λογαριασμό.

75.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι διαπίστωσε παραβίαση του Άρθρου 3, όσον αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα για την περίοδο από 7 Ιανουαρίου 2014 έως 19 Ιουνίου 2015, ήτοι περίοδο διάρκειας 17 μηνών, και όσον αφορά τον δεύτερο προσφεύγοντα, για την περίοδο από 20 Ιουνίου 2013 έως 16 Ιουνίου 2015, ήτοι περίοδο διάρκειας 24 μηνών.

76.- Λαμβάνοντας υπ' όψιν την διάρκεια κράτησης κάθε προσφεύγοντος, την διαπίστωση παραβίασης των Άρθρων 3 της Σύμβασης και του Άρθρου 13 σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 και της νομολογίας του επί του θέματος, το Δικαστήριο επιδικάζει λόγω ηθικής βλάβης το ποσό των 11.000 EUR στον πρώτο προσφεύγοντα και το ποσό των 14.000 EUR στον δεύτερο προσφεύγοντα.

B.- ΕΞΟΔΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

77.- Οι προσφεύγοντες διεκδικούν το ποσό των 6.400 EUR για τα έξοδα και δικαστική δαπάνη με τα οποία επιβαρύνθηκαν στην Ελλάδα και για αυτά με τα οποία επιβαρύνθηκαν για την διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ποσό που θα αντιστοιχούσε σε: μία ώρα εργασίας να την παροχή εξουσιοδοτήσεων από τους προσφεύγοντες, τρεις ώρες εργασίας για την σύνταξη της προσφυγής στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής, είκοσι τέσσερις ώρες εργασίας για την σύνταξη της προσφυγής στο Δικαστήριο και σαράντα ώρες εργασίας για την σύνταξη των παρατηρήσεων. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι έχουν συνάψει συμφωνία με την δικηγόρο τους, η οποία ισχύει βάσει του εθνικού δικαίου και σύμφωνα με την οποία η δικηγόρος τους θα πληρωθεί βάσει του άρθρου 1 του Κώδικα Δικηγόρων μετά το πέρας της διαδικασίας. Οι προσφεύγοντες ζητούν το ποσό αυτό να καταβληθεί στον τραπεζικό λογαριασμό της δικηγόρου τους.

78.- Η Κυβέρνηση τόνισε ότι το ποσό που ζητήθηκε είναι υπερβολικό και ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν αντίγραφο της

συμφωνίας που είχαν συνάψει με την δικηγόρο τους, συμφωνία η οποία πάντως δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

79.- Λαμβάνοντας υπ' όψιν την νομολογία του, το Δικαστήριο θεωρεί εύλογο να επιδικάσει από κοινού στους προσφεύγοντες το ποσό των 2.000 EUR για τη διαδικασία της εσωτερικής έννομης τάξης και ενώπιον αυτής, ποσό το οποίο θα καταβληθεί απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό της δικηγόρου τους.

Γ.- Τόκοι υπερημερίας

80.- Το Δικαστήριο κρίνει κατάλληλο να βασίσει τα επιτόκια των τόκων υπερημερίας στο οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ,
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ**

1. *Κηρύττει* την προσφυγή παραδεκτή
2. *Αποφαίνεται* ότι υφίσταται παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης
3. *Αποφαίνεται* ότι υφίσταται παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης
4. *Αποφαίνεται* :
 - i. Ότι το Εναγόμενο Κράτος πρέπει να καταβάλλει στους προσφεύγοντες εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης τα ακόλουθα ποσά :
 1. 11.000 EUR (ένδεκα χιλιάδες ευρώ) στον πρώτο προσφεύγοντα και 14.000 EUR (δεκατέσσερις χιλιάδες ευρώ) στον δεύτερο προσφεύγοντα, πλέον οποιουδήποτε ποσού ήθελε οφείλεται ως φόρος, για ηθική ζημία

2. 2.000 EUR (δύο χιλιάδες ευρώ) από κοινού στους προσφεύγοντες, πλέον οποιουδήποτε ποσού ήθελε οφείλεται ως φόρος, για έξοδα και δικαστική δαπάνη, να κατατεθεί απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό, ο οποίος υποδεικνύεται από την δικηγόρο τους

ii. Ότι από την λήξη της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξηθεί με απλό επιτόκιο ίσο με το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που εφαρμόζεται κατά την περίοδο αυτή, αυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

5. *Απορρίπτει* την αίτηση δίκαιης ικανοποίησης για το επιπλέον.

Συνετάγη στα γαλλικά, μετά κοινοποιήθηκε εγγράφως την 23^η Ιουλίου 2020, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Renata Degener
Γραμματέας

Ksenija Turkovic
Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου γαλλικού εγγράφου
Μεταφράστρια Ε. Παπαμάγου